अक्षर वाङ्मय

अंक : ६४

वर्ष : सोळावे   एप्रिल-मे-जून २०२६   अंक : चौथा

संपादक

डॉ. नानासाहेब सूर्यवंशी

कवी : लवकुमार मुळे, शेगांव
भ्रमणध्वनी : ९८२३४७९८८५

प्रकाशक : संगत प्रकाशन, नांदेड
भ्रमणध्वनी : ८१४९८२६४५९

आर. एन्. आय. फॉर इंडिया नवी दिल्ली
र. नं. - MAHMAR-36829-2010

ISSN – 2229-4929
UGC Approved and
Peer Reviewed Journal

अक्षर वाङ्मय

अंक : ६४

वर्ष : सोळावे अंक : चौथा

एप्रिल-मे-जून २०२६

संपादक
डॉ. नानासाहेब सूर्यवंशी

कार्यकारी संपादक
डॉ. शिवाजीराव देशमुख

मार्गदर्शक
डॉ. अरुण प्रभुणे

संपादक मंडळ

डॉ. विजय वारकड
डॉ. रत्नाकर बेडगे
डॉ. दीपक चिद्दरवार
डॉ.अंजली मस्करेन्हस

अमेरिकेतील समन्वयक
रमेश देशपांडे • सोनाली जांभेकर

प्रकाशक : सौ. रेखाताई नानासाहेब सूर्यवंशी, प्रतीक प्रकाशन,
'प्रणव', रुक्मे नगर, थोडगा रोड, अहमदपूर ४१३५१५.
मुद्रक : श्री जे प्रिंटर्स, प्रा.लि., १४१६, सदाशिव पेठ, पुणे-४११ ०३०
साहित्य व वर्गणी पाठविण्याचा पत्ता : डॉ. नानासाहेब सूर्यवंशी
'प्रणव', रुक्मे नगर, थोडगा रोड, अहमदपूर, ता. अहमदपूर
जि. लातूर ४१३५१५. भ्रमणध्वनी : ९४२३६५५८४१
E-mail : suryawanshinanasaheb67@gmail.com.

वार्षिक वर्गणी : रु. ५००/-
द्विवार्षिक वर्गणी : रु. ९००/-
पंचवार्षिक वर्गणी : रु.२०००/-
अंकाचे मूल्य : रु. १२५/-

---

* महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाने या नियतकालिकाच्या प्रकाशनार्थ अनुदान दिले असले तरी या नियतकालिकातील लेखकांच्या विचारांशी मंडळ व शासन सहमत असेलच असे नाही.
* या अंकातील लेखांतून व्यक्त झालेल्या लेखकांच्या मतांशी संपादक, संपादक मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही.

R. N. I. FOR INDIA New Delhi
R. No. – **MAHMAR-36829-2010**

ISSN – 2229-4929
UGC Approved and
Peer Reviewed Journal

AKSHAR WANGMAY

ISSUE : 64

Year : 16 Volume : 4

April-May-June 2026

Editor-in-Chief
Dr. Nanasaheb Suryawanshi

Executive Editor
Dr. Shivajirao Deshmukh

Advisor
Dr. Arun Prabhune

Editorial Board

Dr. Vijay Warkad **Dr. Deepak Chiddarwar**
Dr. Ratnakar Bedge **Dr. Anjali Mascarenhas**

U.S.A. Coordinator
Ramesh Deshpande • Sonali Jambhekar

Publisher : Sou. Rekhatai Nanasaheb Suryawanshi, Pratik Prakashan,
'Pranav', Rukme Nagar, Thodga Road, Ahmedpur 413515
Printer : Shri J Printers Pvt.Ltd. 1416, Sadashiv Peth, Pune 411 030

Address for sending articles and fees : Dr. Nanasaheb Suryawanshi
'Pranav', Rukme Nagar, Thodga Road, Ahmedpur 413515
District : Latur
Mobile phone : 9423655841
E-mail : suryawanshinanasaheb67@gmail.com

Subscription Rates Yearly : Rs. 500/- **Five Years :** Rs. 2000/-
Two years : Rs. 900/- **Current Volume :** Rs. 125/-

---

* Maharashtra State Literary and Cultural Board has granted funds for the Publication of this Journal. But Maharashtra State Literary and Cultural Board has not been responsible for writers opinion in this Journal.
* The content and opinions expressed in the articles are the views of the authors and do not necessarily reflect the views and opinions of the periodical's Editorial Board, publisher or the advisor. The authors are solely responsible for the facts and accuracy of the content of the articles.

अनुक्रम

- संपादकीय -- ०४
- मुखपृष्ठाविषयी ---------------------------------- ०७
- भारतीयता आणि श्रीमद्भागवत ---------------------- १५
  डॉ. विद्यासागर पाटंगणकर
- नेमाडपंथी अभिनव भाषांतर प्रणाली ------------------ २२
  डॉ. साहेब खंदारे
- गोमंतकीय स्वातंत्र्य संग्रामावार आधारित मराठी साहित्याचा संशोधनात्मक परामर्श ---------------------------- ३१
  डॉ. विनय मडगावकर
- दशमहाविद्या : समकालीन आकलन ------------------- ४०
  कु. ऐश्वर्या शेवाळे
- संत सावतामाळी यांच्या अभंगातील पर्यावरण दर्शन -------- ५२
  डॉ. कुंदा कवडे
- मराठी गझल क्षेत्रातील माझी वाटचाल ------------------ ५९
  डॉ. अविनाश सांगोलेकर
- श्री. म. माटे यांचा भाषांतर विचार -------------------- ७२
  डॉ. प्रमोद पडवळ
- 'संभ्रमाची गोष्ट' : समकालीन वास्तवाचे कारुण्यरूदन -------- ७८
  डॉ. वैजनाथ अनमुलवाड
- 'बारोमास'मधून उलगडत जाणारा ग्राम जीवनातील समस्यांचा पट : एक निरीक्षण ---------------------------------- ८८
  विनायक बापट

❐ ‘एडका’ मधील धनगर समाजाचे लोकजीवन आणि लोकसंस्कृती -- ९३
डॉ. किसन माने

❐ कवितेचे भावसौंदर्य उलगडणारा मौलिक ग्रंथ ------------ १००
डॉ. अशोक रा. इंगळे

❐ ‘तथापि’ : आशावादी वास्तववादाचा हुंकार ---------- १०६
प्रा.डॉ. डी. जे. दमामे

❐ ‘मिडल क्लास’ शिक्षण व्यवस्थेतील सकारात्मकतेवर प्रकाश ---- ११२
डॉ. संजय कांबळे

❐ कविता- -------------------------------- १२०
विलास वैद्य

❐ ‘अक्षरवाङ्मय’चे नूतन व नूतनीकरण केलेले वर्गणीदार ------- १२४

❐ वार्षिक हिशोबपत्रक -------------------------- १२७

❐ संपादक मंडळ ----------------------------- १२८

‘अक्षर वाङ्मय’ चीवर्गणी मनीऑर्डर / धनादेश /धनाकर्ष संपादक ‘अक्षर वाङ्मय’ या नावे किंवा मेल ट्रान्सफरने वर्गणी जमा करावयाची असल्यास भारतीय स्टेट बँक शाखा, अहमदपूर, जि. लातूर येथे जमा करावी.

खाते: संपादक ‘अक्षर वाङ्मय’ खाते क्र. ३६८३२८४६७५६

IFSC बँक क्र. SBIN - 0020041 या बँकेतील

अक्षर वाङ्मय खाते क्र. ३६८३२८४६७५६

वार्षिक वर्गणी रु. ५००/-

द्विवार्षिक वर्गणी रु. ९००/-

पंचवार्षिक वर्गणी रु. २०००/-

गुगल पे नं.- ९४२३६५५८४१

संपादकीय

काळ किती वेगाने पुढे सरकतो. हातात घेतलेली वाळू पकडून ठेवायचा कितीही प्रयत्न केला तरी ती केव्हा गळून जाते ते कळतही नाही. तसे असते काळाचे. काळाच्या गतीला तोड नाही. काळ कुणासाठी आणि कशासाठी थांबत नाही. काळ पुढे जातो. अनेक चांगल्या व समाधान देण्याऱ्या गोष्टी मागे ठेवून जातो. भविष्यकाळाची चाहूल करून देतो आणि काही तरी चांगले दिसू लागते. ते मिळवण्यासाठी माणूस धडपडू लागतो.

'अक्षर वाङ्मय'चा विचार करताना ही कालगती आठवते. १६ वर्षे मागे पडली! बघता बघता ६३ अंक वाचकांपर्यंत आम्ही पोहचवू शकलो! ५ विशेषांकांशिवाय आंतरराष्ट्रीय पातळीवरचे २ विशेषांक मिळून ७ विशेषांक या १६ वर्षांत आम्ही प्रसिद्ध करू शकलो! मायबोलीसाठी हे काम करताना ही सारी वर्षे कशी आनंदात, प्रगतीत, सभासदसंख्या वाढण्यात गेली. 'अक्षर वाङ्मय'चा दर्जा अधिकाधिक उत्तम राखण्याचा आनंद देऊन गेली. कशी सरली ते कळलेही नाही ! या काळात आम्ही हाती घेतलेल्या वाङ्.मयीन कार्याला सर्व मराठी सभासदांनी पसंती दिली आणि आमच्यावर विश्वास दाखवला.

गेल्या १६ वर्षांत अनेक मराठी अभ्यासकांनी, अभ्यासू संशोधकांनी आणि ६ खंडांतील अनेक विदेशी लेखकांनी, विद्वानांनी खास 'अक्षर वाङ्मय'साठी लेख लिहिले. विदेशातील लेखक असल्याने अनेक देशांत 'अक्षर वाङ्ममय' पोहोचू शकले. मुख्य म्हणजे मराठी वाङ्.मयीन नियतकालिक विदेशात पोहोचू शकले.

विशेष आनंद देणारी आणखी एक गोष्ट या काळात अनुभवायला मिळाली. ती म्हणजे या काळात 'अक्षर वाङ्मय'ला सहकार्य करणारे देशातील आणि विदेशातील देणगीदार, समन्वयक आणि सभासदही लाभले! मराठी वाङ्मयीन नियतकालिकालाही विदेशात देणगीदार लाभू शकतात हे जाणवून अपरिमित समाधान लाभले. आमच्या वाङ्मयीन कार्याची विदेशांतही दखल घेतली गेली ती अशी.

मराठी आणि विदेशी मराठीप्रेमींनी सभासद होऊन आणि देणग्या देऊन या १६ वर्षांच्या काळात आम्हाला आर्थिक विवंचनेत पडू दिले नाही. या अमोल सहकार्याबद्दल आम्ही सर्वांचे आभारी आहोत.

सदर अंकातील 'मुखपृष्ठाविषयी... ' हा लेख ललित गद्यात्मक आहे. मुखपृष्ठावरील छायाचित्रातून सूचित होणारी काव्यात्म जाणीव पकडण्यासाठी लेखाचा पूर्वार्ध काव्यात्म वाटेल अशा शैलीने लिहिलेला आहे. मुखपृष्ठावरील छायाचित्र हे मराठीतील दोन ख्यातनाम कवींच्या कवितांचे स्मरण करून देणारे वाटल्याने त्या कवितांची मर्यादित प्रमाणात तुलना करणारा लेखाचा उत्तरार्ध आहे.

डॉ. विद्यासागर पाटंगणकर, डॉ. साहेबराव खंदारे, डॉ. विनय मडगावकर, डॉ. प्रमोद पडवळ, कु. ऐश्वर्या शेवाळे यांचे लेख वाचनीय आहेत. 'गझलक्षेत्रातील माझी वाटचाल' या लेखमालेतील डॉ. अविनाश सांगोलेकर यांचा तिसरा लेख प्रसिद्ध करताना आम्हाला आनंद होत आहे. विलास वैद्य यांच्या कविता आणि काही परीक्षणे यांचा आस्वादही या अंकात वाचकांना घेता येणार आहे. या प्रकारे 'अक्षर वाङ्मय'चा हा अंकही वैविध्यपूर्ण लेखनाने आणि संदर्भमूल्य आसणाऱ्या लेखांनी युक्त आहे.

'अक्षर वाङ्मय'च्या सभासदांनी आणि देणगीदारांनी दिलेल्या वर्गणीचा विनियोग आम्ही कशा प्रकारे केला हे निदर्शनास आणून देण्याच्या हेतूने वर्षाच्या अखेरच्या अंकात सनदी लेखापालाकडून तपासून घेतलेले हिशोबपत्रक वर्षाच्या अखेरच्या अंकात प्रसिद्ध करण्याचे आमचे धोरण आहे. सदर अंक हा १६ व्या वर्षातला अखेरचा अंक असल्याने या अंकाच्या शेवटच्या पानावर २०२५-२०२६ चे हिशोबपत्रक प्रसिद्ध केले आहे.

श्री. सत्यव्रत अरुण प्रभुणे यांनी 'अक्षर वाङ्मय'च्या मुखपृष्ठाला समोर ठेवून वाळक्या फांद्यांतील सुंदर मोहक फुलाचे अर्थपूर्ण छायाचित्र काढून आमच्याकडे सुपूर्त केले त्याबद्दल आम्ही त्यांचे आभारी आहोत.

❑❑❑

महाराष्ट्र शासनाचा 'कवी केशवसुत' राज्य पुरस्कार प्राप्त

कवी शशिकांत हिंगोणेकर यांचे नवे कवितासंग्रह

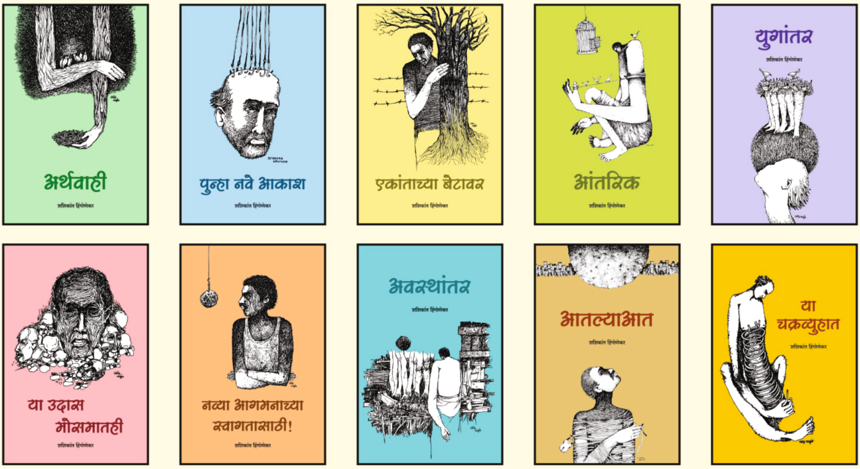

शशिकांत हिंगोणेकर यांची कविता मराठी कवितेच्या प्रवाहात अधोरेखित होतेय.
समष्टीचे आत्मभान असलेली ही कविता मराठी काव्यसृष्टीला निश्चितच नवा आयाम देणारी आहे.

आत्मभान जागवणारा 'आकाशव्यापी' हा संच ▪ एकूण मूल्य: ₹1200/- ▪ सवलतीत मूल्य: ₹1000/-

प्राईम पब्लिशिंग हाऊस
स्वातंत्र्य चौक, मोहिते कॉम्प्लेक्स बेसमेंट, जळगाव.

मोबाईल: ८९९९२ ३४५५६,
फोनपे/गुगलपे: ९६६५६ २६७१७

शशिकांत हिंगोणेकर
मोबाईल: ७२१८७ ९२१८६

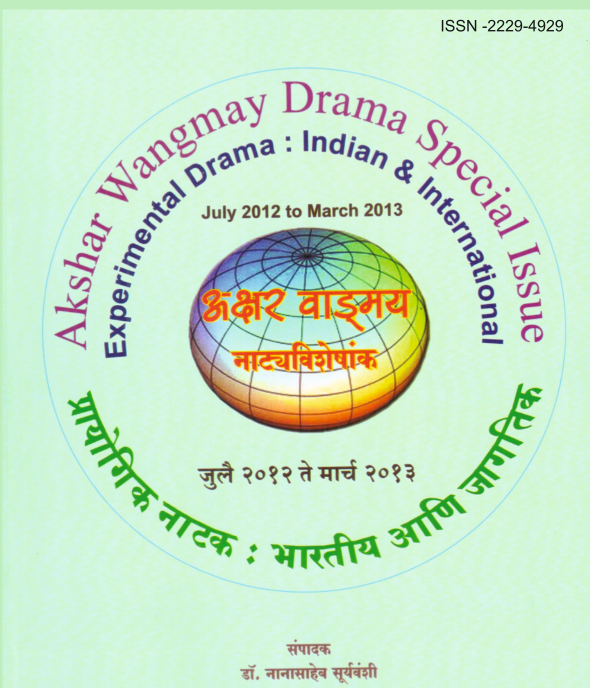

RNI - No. MAHMAR 36829-2010 ISSN -2229-4929
Post Registration No. Akshar Wangmay - L/2/RNP/OMD-377/2024-2026

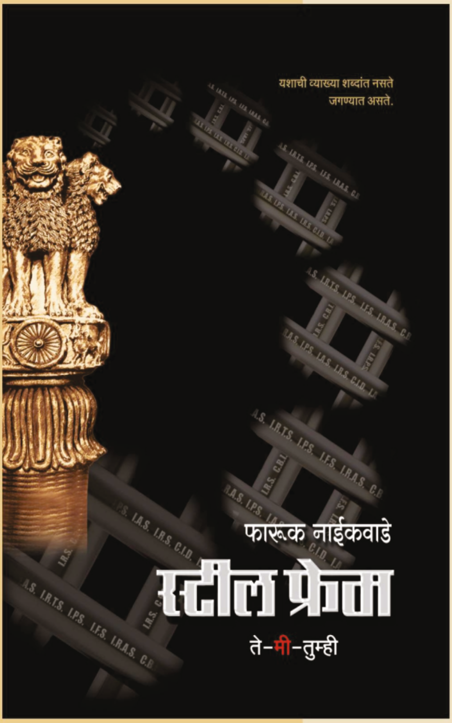

वाचनीय आणि संग्राह्य!
– डॉ. जयंत नारळीकर

UPSC करणाऱ्यांसाठी पर्वणी
– श्री. कुमार केतकर

जिद्द आणि प्रयत्नाने यशाला गवसणी घालू शकतो
हा संदेश स्टील फेमने दशदिशांना पोहोचवला.
– डॉ. वसंत गोवारीकर

स्पर्धा परीक्षेसाठी केवळ मार्गदर्शन नव्हे,
तर आवश्यक मानसिकता घडविणारे पुस्तक
– श्री. भूषण गगराणी (IAS)

जिद्दीचा अंगार पेटविण्याचे सामर्थ्य
– श्री. मल्हार अरणकल्ले

राष्ट्रचेतना प्रकाशन, मुंबई. पृष्ठे २४५ । किंमत रु. ४७०/-
वितरक : ०२०-२४४५३०६५/२४४८३१६६ ksagaronline.com

प्रति, ______________________

____

____

____

Book-Post

इंटरनेट आवृत्तीचे संकेतस्थळ
https://aksharwangmay.org

प्रेषक,
डॉ. नानासाहेब सूर्यवंशी, 'प्रणव' रुक्मे नगर, थोडगा रोड, अहमदपूर, जि. लातूर-४१३५१५

'अक्षर वाङ्मय' हे मासिक प्रकाशक रेखाताई नानासाहेब सूर्यवंशी यांनी प्रतीक प्रकाशन, 'प्रणव' रुक्मे नगर, थोडगा रोड, अहमदपूर, जि. लातूर-४१३५१५ येथे प्रकाशित केले.